

Mirjana Vilke
Filozofski fakultet, Zagreb

EUROPSKI PROSVJETNI POJMOVNIK

Izdanje Ministarstva kulture Republike Hrvatske, 1996.

Ove je godine hrvatska pedagoška literatura postala bogatija za jedno izuzetno korisno i potrebno izdanje — europski prosvjetni pojmovnik. Riječ je o djelu koje je zamišljeno kao pomagalo za označavanje pojmova u području odgoja i obrazovanja. Prva tri izdanja nastala su u sklopu Vijeća za kulturnu suradnju Vijeća Europe, 1981, 1984. i 1991. godine. Treće je izdanje poslužilo u izradi hrvatske varijante kojoj je glavnom urednicom bila Maja Bratanić. U hrvatskome izdanju to je četverojezični priručnik u kojemu se za pojmove na hrvatskome jeziku donose prijevodni ekvivalenti na engleskome, njemačkom i francuskom jeziku.

Prema definiciji Maje Bratanić, pojmovnik ili tezaurus je posebna vrsta rječnika ustrojena prema hijerarhijskim vezama i asocijativnim odnosima unutar nekog tematskog područja. Građa pojmovnika podijeljena je na 42 potpojmovnika koji obuhvaćaju sljedeća 42 podređena područja prosvjetnoga, obrazovnog i odgojnog nazivlja: nastava i izobrazba, učenje, načela odgoja i obrazovanja, prosvjetni sustav, upravljanje, vrednovanje, zgrada, oprema, kurikulum, odgojno-obrazovni sadržaji, znanost i tehnologija, društvene znanosti, jezikoslovlje, filozofija i religija, umjetnosti, istraživanje, obavjesne i priopćajne tehnologije, izvor obavijesti, razvoj ličnosti, spoznajni procesi, ličnost, osjećajnost i osjećaji, poticaji i motivi, ponašanje, sigurnost i zdravlje, ometenost, međuodnosi, skupine i organizacije, društveno-kulturni okoliš, gospodarstveni okoliš, radni okoliš, zanimanja i osoblje, uprava, javna uprava, međunarodne organizacije, Afrika, Amerika, Azija/Bliski i Srednji istok/Oceanija, Europa, područja.

Ukupno se u hrvatskom izdanju obrađuje 2 859 deskriptora. Deskriptori su nazivi koji se koriste za odgovarajuće pojmove u odgovarajućem znanstvenom području. Na 215 stranica, grafički uredenih vrlo pregledno, uvijek s ciljem da korištenje pojmovnika bude što jednostavnije, nanizani su deskriptori koji se obilježavaju s određenim brojem leksikografskih odrednica ili metajezičnih oznaka. Taj je postupak standardiziran za sva izdanja, te se u njima koriste kratice za engleske odrednice.

Kada korisnik svlada taj jednostavni obavijesni jezik, uporaba pojmovnika je vrlo jednostavna. Za svaki deskriptor na hrvatskom jeziku nudi se prijevod na engleski, njemački i francuski jezik, nadređeni ili širi pojam, podređeni ili užii pojam, srodni pojam, te za neke nazive izraz koji se rabi umjesto njih i izraz koji treba rabiti. Uz pojedine je deskriptore i bilješka. Tako je, na primjer, uz izraz **mala škola** i bilješka da on nije obrađen u odnosu prema značenju **predškolske odgojno-obrazovne ustanove**, nego u značenju veličine, pa je u skladu s tim i njegovo mjesto u potpojmovniku (**zgrada**) i prijevodi na engleski, njemački i francuski jezik (**small school**, **école de taille réduite**, **kleine Schule**). Izvjesno je da su urednici imali svoje razloge za takvu obradbu, iako će prosječan korisnik posegnuti za pojmovnikom vjerojatno mnogo prije ako traži prijevodni ekvivalent izrazu **mala škola** u značenju predškolske ustanove, negoli škole koja je mala prostorno ili po broju učenika.

Urednici su, dakako, bili ograničeni i predloškom koji proizlazi iz trećeg izdanja europskog pojmovnika, pa čitatelj može biti siguran da se naziv koji je predložen kao prijevodni ekvivalent sada rabi u zemljama članicama Vijeća Europe.

Postojanje takvog pojmovnika jedan je i od putova standardizacije europskog pedagoškog nazivlja. Ako, naime, neki termin nije označen, možemo zaključiti ili da je omaškom izostavljen ili da se više ne koristi. Tako će čitatelj uzalud tražiti deskriptor **matura**, primjerice, koji je prevoditeljima uvijek zadavao dosta problema s obzirom na različitost školskih sustava u različitim zemljama. Jedino što mu pojmovnik nudi jest izraz **završni ispit** s prijevodnim ekvivalentima **final examination**, **examen de sortie**, **Abschlußprüfung** koji se nalaze u potpojmovniku **vrednovanje**.

Iščitavamo jedan slučajno odabrani termin iz Pojmovnika — **zbornica** — i saznajemo da on ulazi u potpojmovnik **zgrada**, da se u engleskom jeziku koristi izraz **staff room**, u francuskome **salle des enseignants**, u njemačkom **Lehrerzimmer** i da je nadređeni pojam **zgrada učilišta**. S tim bi se priručnikom terminološka zbrka i nesnalaženje u nazivima koji se rabe na području odgoja i obrazovanja trebali bitno smanjiti, pa ne bi trebalo više biti slučajeva koji su se dogodili (iako zvuče kao šale). Naime, jedna je učiteljica engleskog jezika, govoreći s učenicima engleski, uporno govorila o magu (hrvatski — magnetofon, engleski — tape-recorder), a jedan istaknuti pedagog vjerovao je da ono što on naziva **didaktikom**, njegov američki kolega zove **syllabus**.

U uvodu saznajemo da je broj deskriptora propisan i jednak za izdanja na svim jezicima. To je šteta, jer naši bi profesori stranih jezika koji su po prirodi svog posla upućeni na literaturu na stranim jezicima rado vidjeli »crno na bijelo« prijevodne ekvivalente barem nekih od izraza koji se rabe u teoriji nastave stranih jezika — primjerice, **metodika**, **glotodidaktika**, **analiza teksta** — da spomenemo samo one temeljne, a ima ih dakako nekoliko desetaka koji bi tvorili dovoljno građe za jedan potpojmovnik. Treba se nadati — kao što u uvodu piše Maja Bratanić — kako će nova izdanja biti otvorena za daljnja proširenja nazivlja u skladu s potrebama i odgojnih znanosti i školske prakse.

Nakon deskriptora nanizanih abecednim redom popis je pojmova prema potpojmovnicima i abecedno kazalo pojmova, što sve pridonosi jednostavnom i brzom snalaženju u tome značajnom djelu.

Prema riječima Maje Bratanić, tim su projektom hrvatski jezik i njegovo ime prvi put uvedeni u Vijeće Europe već 1993. godine.

Čestitamo Maji Bratanić i skupini njezinih suradnika na savjesno obavljenom velikom radu i želimo još mnogo daljnjih izdanja na hrvatskome jeziku, a čitateljima preporučujemo da pogledaju u ovu knjigu kad god su u nedoumici koji izraz da odaberu u jednom od četiriju jezika kojih se prosvjetno nazivlje ovdje obrađuje.